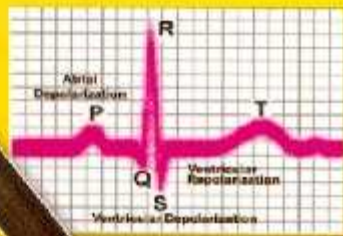

คู่มือหัตถการพื้นฐาน สำหรับแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป

วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า

พ.อ.เพิ่มศักดิ์ สุนทรศรี

พ.อ.หญิง ปาจรีย์ จิตธิวงษ์

พ.อ.เสริมศักดิ์ หงษ์จินดา

พ.ท.หญิง ปองรัก บุญยานุรักษ์

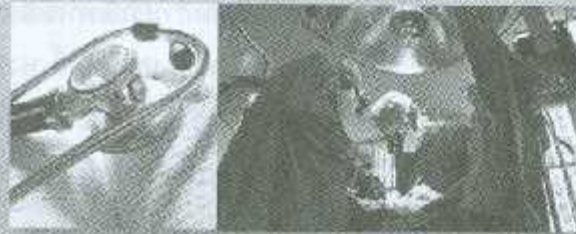
พ.ต.หญิง สิริกานต์ เดชะวนิช

คู่มือหัตถการพื้นฐาน

สำหรับแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป

วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า

เลขทะเบียน M 0150832
 รับผิดชอบ ๕๘ ต.ย. 2560
 เลขเรียกหนังสือ ๕๑
 ๘๗๐๕
 ๖๕๗

พ.อ.เพ็ญศักดิ์ สุขเกษศรี
 พ.อ.หญิง ปาจรีย์ ฉัตริวงษ์
 พ.อ.เสริมศักดิ์ หงษ์จันทา
 พ.ท.หญิง ปองรัก บุญญาจักร์
 พ.ต.หญิง สิริกานต์ เกษะวงษ์

ชื่อหนังสือ : คู่มือหัตถการพื้นฐานสำหรับแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป
วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า ;

คณะกรรมการ : พ.อ.เพิ่มศักดิ์ สุมะขศรี
พ.อ.หญิง ปาจริย์ ชิตธิวงษ์
พ.อ.เสริมศักดิ์ หงษ์จินดา
พ.ท.หญิง ปองรัก บุญญานุรักษ์
พ.ค.หญิง สิริกานต์ เศรษฐนิช

จัดพิมพ์โดย : โครงการตำรา วิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า

พิมพ์ : ครั้งที่ 1 ธันวาคม 2557 จำนวน 1,000 เล่ม
ครั้งที่ 2 กรกฎาคม 2559 จำนวน 1,000 เล่ม

ราคาเล่มละ : 450 บาท

WB39

ท695

2557

คู่มือหัตถการพื้นฐานสำหรับแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป / บรรณาธิการ เพิ่มศักดิ์ สุมะขศรี ,
ปาจริย์ ชิตธิวงษ์, เสริมศักดิ์ หงษ์จินดา, ปองรัก บุญญานุรักษ์, สิริกานต์ เศรษฐนิช.
กรุงเทพฯ : โครงการตำราวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า, 2557.
328 หน้า : ภาพประกอบ ; 30 ซม.
ISBN 978-816-73388-75-5

1. หัตถการทางการแพทย์ -- คู่มือ. (1). เพิ่มศักดิ์ สุมะขศรี. (2). ปาจริย์ ชิตธิวงษ์.
(3). เสริมศักดิ์ หงษ์จินดา. (4). ปองรัก บุญญานุรักษ์. (5). สิริกานต์ เศรษฐนิช. (6). โครงการ
ตำราวิทยาลัยแพทยศาสตร์พระมงกุฎเกล้า.

พิมพ์ที่ :

น่ายกยราชการพิมพ์

800/35-37 ซอยตระกวดสุข ถนน อโศกดินแดง กรุงเทพฯ 10400

คำนำ

นักเรียนแพทย์ทหารหรือนักศึกษาแพทย์ ที่จบหลักสูตรซึ่งศึกษาในโรงเรียนแพทย์ในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิตของแพทยสภาต้องสอบผ่านการประเมินความรู้ความสามารถในการประกอบวิชาชีพเวชกรรมซึ่งจัดสอบโดย ศูนย์ประเมินและรับรองความรู้ความสามารถตามเกณฑ์มาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรม (ศ.ร.ว.) พ.ศ. ๒๕๕๕ ภายใต้การกำกับดูแลของแพทยสภาซึ่งเป็นการสอบทั้งประเทศก่อนที่จะได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิตจากวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยที่ตนเองสังกัดอยู่แล้วจึงเป็นแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป (general practitioner) ทั้งนี้ทางคณะกรรมการฝ่ายการประเมินผล วิทยาลัยแพทยศาสตรพระมงกุฎเกล้าจึงได้มีแนวคิดร่วมกันที่จะจัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นเพื่อใช้เป็นคู่มือหัดดการพื้นฐานทางคลินิกสามารถบอกข้อบ่งชี้ ขั้นตอนวิธีการทำ บอกภาวะแทรกซ้อนที่อาจจะเกิดขึ้น และสามารถทำได้ด้วยตนเอง ใช้อย่างถึงสำหรับนักเรียนแพทย์ทหารหรือนักศึกษาแพทย์ในการเตรียมตัวสอบตามเกณฑ์มาตรฐานผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมของแพทยสภา พ.ศ. ๒๕๕๕ ส่วนแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปสามารถใช้อ้างอิงเพื่อฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการดูแลผู้ป่วยต่อไป

คณะผู้จัดทำใคร่ขอขอบพระคุณคณาจารย์และผู้เชี่ยวชาญจากทุกภาควิชาของวิทยาลัยแพทยศาสตรพระมงกุฎเกล้าที่มีส่วนร่วมในการทำให้หนังสือเล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ขอขอบคุณโครงการตำราวิทยาลัยแพทยศาสตรพระมงกุฎเกล้าที่สนับสนุนการจัดทำ หวังว่าหนังสือเล่มนี้จะก่อประโยชน์ให้แก่นักเรียนแพทย์ทหารหรือนักศึกษาแพทย์ แพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปทุกท่านในการใช้เป็นคู่มือหรือเอกสารอ้างอิงในการประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ต่อไป

พ.อ.เท็มศักดิ์ สุเมธศรี
พ.อ.หญิง ปาจรีย์ ชาติวงษ์
พ.อ. เสริมศักดิ์ หงษ์จินดา
พ.ท.หญิง ปองรัก บุญญานุรักษ์
พ.ศ.หญิง สิริกานต์ เศรษฐิน

สารบัญ

เลขหน้า

หัตถการภาควิชากุมารเวชศาสตร์

บทที่ 1	การฉีดยาเข้ากล้ามเนื้อในเด็ก (Intramuscular Injections).....	1
	พ.อ.หญิง ปาจรีย์ จิตธิวงษ์	
บทที่ 2	การฉีดยาเข้าใต้ผิวหนัง (Subcutaneous Injections).....	3
	พ.อ.หญิง ปาจรีย์ จิตธิวงษ์	
บทที่ 3	การฉีดยาเข้าผิวหนัง (Intradermal Injections).....	5
	พ.อ.หญิง ปาจรีย์ จิตธิวงษ์	
บทที่ 4	Aerosol Therapy: Small Volume Nebulizer (SVN) ในผู้ป่วยเด็ก.....	7
	พ.อ.หญิง สนิตรา ศิริธางกุล	
บทที่ 5	Aerosol Therapy: Metered-Dose Inhaler (MDI) with Spacer ในผู้ป่วยเด็ก.....	9
	พ.อ.หญิง สนิตรา ศิริธางกุล	
บทที่ 6	Oxygen Therapy: วิธีการให้ออกซิเจนโดยใช้ Nasal Cannula ในผู้ป่วยเด็ก.....	11
	พ.อ.หญิง สนิตรา ศิริธางกุล	
บทที่ 7	Oxygen Therapy: วิธีการให้ออกซิเจนโดยใช้ Face Mask/Simple Oxygen Mask	12
	พ.อ.หญิง สนิตรา ศิริธางกุล	
บทที่ 8	Oxygen Therapy: วิธีการให้ออกซิเจนโดยใช้ Partial Rebreathing Mask / Mask with Reservoir Bag.....	13
	พ.อ.หญิง สนิตรา ศิริธางกุล	
บทที่ 9	Chest Physiotherapy.....	14
	พ.อ.หญิง สนิตรา ศิริธางกุล	
บทที่ 10	การช่วยกู้ชีพทารกแรกเกิด (Neonatal Resuscitation).....	17
	พ.ท.ชานินทร์ พิรุณเนตร	
บทที่ 11	การเจาะเลือดจากหลอดเลือดฝอยจากฝ่าเท้าทารก (Heel Sticks Technique).....	22
	พ.ท.นิตินันท์ สุขสุเมฆ	
บทที่ 12	การส่องไฟในทารกแรกเกิด (Phototherapy).....	24
	พ.ท.นิตินันท์ สุขสุเมฆ	
บทที่ 13	Intraosseous Access ในเด็ก.....	26
	พ.ท.คงกระพัน ศรีสุวรรณ	
บทที่ 14	การเจาะเลือดจากหลอดเลือดแดงในเด็ก (Arterial Puncture).....	28
	พ.ท.คงกระพัน ศรีสุวรรณ	

หลักสูตรภาควิชาเวชศาสตร์ฟื้นฟู

บทที่ 15	การเคลื่อนย้ายตัวเองของผู้ป่วยอัมพาตครึ่งท่อน.....	33
	(Transfer Technique in Paraplegic Patient)	
	พ.อ.พศ. ภัทรารุช อินทรกำแหง	
บทที่ 16	การเคลื่อนย้ายตัวเองของผู้ป่วยอัมพาตครึ่งซีกจากโรคหลอดเลือดสมอง.....	31
	(Transfer Technique in Hemiplegic Stroke Patient)	
	พ.อ.พศ. ภัทรารุช อินทรกำแหง	
บทที่ 17	การเคาะปอด และการสั่นปอด (Chest Percussion and Vibration).....	4
	ร.ท.พิพัฒน์ สุวิวัฒน์ศิริกุล	
บทที่ 18	การจัดท่านอน (Bed Positioning).....	4
	ร.ท.พิพัฒน์ สุวิวัฒน์ศิริกุล	
บทที่ 19	การจัดท่าระบายเสมหะ (Postural Drainage).....	4
	ร.ท.พิพัฒน์ สุวิวัฒน์ศิริกุล	
บทที่ 20	การฝึกการหายใจ (Breathing Exercise).....	4
	ร.ท.พิพัฒน์ สุวิวัฒน์ศิริกุล	
บทที่ 21	การฝึกการไอ (Cough Training).....	5
	ร.ท.พิพัฒน์ สุวิวัฒน์ศิริกุล	
บทที่ 22	การแนะนำการออกกำลังกายเพื่อความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ (Strengthening Exercise)	8
	พ.ด.ชาญวิทย์ ไพริ้งามวงศ์	
บทที่ 23	การยืดกล้ามเนื้อ (Stretching Exercise).....	5
	พ.ด.ชนศักดิ์ ทัญอักษรรัตน์	
บทที่ 24	การใส่อุปกรณ์พยุงหลัง (Lumbosacral (L-S) Support).....	5
	พ.ด.ธง พงษ์หาญฤทธ	
บทที่ 25	เครื่องช่วยเดิน (Gait Aids).....	8
	พ.ด.นราพร ไสภณประภากรณ์	
บทที่ 26	การพัน Stump (Stump Bandaging).....	8
	พ.ล.ปรเมกมล พิทักษ์วงศ์	
บทที่ 27	การยึดตรึง (Taping).....	0
	พ.ด.ฐาปนีย์ พูลสวัสดิ์	

หัตถการภาควิชาศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์

บทที่ 28	การใส่อุปกรณ์เฝ้ามัดขา External Splint.....	71
	พ.ศ.อรรถพิฐ โกสิยตระกูล	
บทที่ 29	การพันต่อขาระดับใต้เข่าด้วยผ้ายัด.....	74
	พ.ศ.อรรถพิฐ โกสิยตระกูล	
บทที่ 30	Skin Traction.....	77
	พ.ศ.อรรถพิฐ โกสิยตระกูล, พ.อ.อารัญ สวัสดิ์พงษ์	

หัตถการภาควิชาโสต ศอ นาสิก

บทที่ 31	ตรวจการได้ยินด้วยส้อมเสียง Tuning Fork.....	83
	พ.ท.หญิง สายสุรีย์ นิวัตวงศ์	
บทที่ 32	Anterior Nasal Packing.....	85
	ร.ท.หญิง วัชรภรณ์ บัวโสม	
บทที่ 33	Posterior Nasal Packing.....	88
	ร.ท.หญิง วัชรภรณ์ บัวโสม	

หัตถการภาควิชารังสีวิทยา

บทที่ 34	หลักการอ่านฟิล์มเอกซเรย์ช่องท้อง.....	93
	พ.อ.หญิง บุษบง หนูพล้า	
บทที่ 35	หลักการอ่านฟิล์มเอกซเรย์ทรวงอก.....	99
	พ.ท.สุทธิพร คำพันธุ์นิต	

หัตถการภาควิชาสูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา

บทที่ 36	การตรวจครรภ์ (Leopold's Maneuvers).....	107
	พ.อ.เพิ่มศักดิ์ สุเมขศรี	
บทที่ 37	การตรวจภายใน (Pelvic Examination).....	111
	พ.อ.เพิ่มศักดิ์ สุเมขศรี	
บทที่ 38	การขูดมดลูกและการขูดมดลูกแยกส่วน (Dilatation and Curettage or D & C).....	118
	(Fractional Curettage or F & C)	
	พ.อ.สุธี พานิชกุล	
บทที่ 39	การตัดตึงเนื้ออกโพลีปที่ปากมดลูก (Polypectomy).....	123
	พ.ท.หญิง กฤษณมน ฤทธิกาชัย	

บทที่ 40	การตัดชิ้นเนื้อบริเวณปากมดลูกเพื่อการวินิจฉัย (Punch Cervical Biopsy).....	126
	พ.ท.หญิง กฤษณมณ ฤทธิภาชัย	
บทที่ 41	การคลอดปกติทางช่องคลอด (Normal Labour).....	128
	พ.อ.หญิง ปรีสนา พานิชกุล	
บทที่ 42	การนำสิ่งแปลกปลอมออกจากช่องคลอด (Removal Foreign Body from Vagina).....	147
	พ.ท.หญิง ปองรัก บุญญานุรักษ์	
บทที่ 43	การผ่าตัดเปิดถุงน้ำบาร์โธลิน (Marsupialization of Bartholin's cyst).....	150
	พ.อ.กฤษณา ศรีธรรมาภรณ์	
บทที่ 44	การถอดห่วงคุมกำเนิด (Removal of Intrauterine Device).....	152
	พ.ท.หญิง ปองรัก บุญญานุรักษ์	
บทที่ 45	การเจาะถุงน้ำคร่ำเพื่อการเร่งคลอด (Amniotomy).....	154
	พ.ท.หญิง กฤษณมณ ฤทธิภาชัย	
บทที่ 46	การเย็บซ่อมแผลฝีเย็บ (Perineorrhaphy).....	156
	พ.ท.หญิง ผศ. สุทธิลา อินทรบุหรัณ	
บทที่ 47	การใส่แท่งอุดแน่นที่ช่องคลอด (Insertion of Vaginal Pack).....	159
	พ.ท.หญิง ผศ. สุทธิลา อินทรบุหรัณ	
บทที่ 48	การใส่สายสวนปัสสาวะ (Retain Foley's Catheter in Female).....	161
	พ.อ.สุรพันธ์ ตั้งปลาตะ	
บทที่ 49	การใส่ห่วงคุมกำเนิด (Insertion of Intrauterine Device (IUD).....	164
	พ.อ.ปองรัก บุญญานุรักษ์	

หลักสูตรการศึกษาระดับปริญญาตรี

บทที่ 50	การวัดความดันลูกตาด้วย Schiotz Tonometer.....	171
	พ.อ.วัลลภ เข็มสามบุญ	
บทที่ 51	การตรวจสายตาดำด้วยเครื่องมือ Direct Ophthalmoscopy.....	175
	ร.อ.ชัยศิริ จำเริญคารารักษ์	
บทที่ 52	การวัดสายตา (Visual Acuity Testing).....	179
	พ.อ.ชูชีพ อิ่มสุวรรณ	
บทที่ 53	การตรวจลานสายตาด้วยวิธี Confrontation Test (Confrontation Test of Visual Field).....	185
	น.พ.สมบุรณ์ ปัญญากรณ์, พ.ล.หญิง คณิศา ปานแก้ว	

หัตถการภาควิชาศัลยศาสตร์

บทที่ 54	การตัดรอยโรคของผิวหนังเพื่อการตรวจวินิจฉัย(Biopsy of Skin, Superficial Mass).....	189
	พ.อ.จินกฤษ บุญญศักดิ์	
บทที่ 55	การกำจัดเนื้อตาย (Debridement).....	194
	พ.อ.เสริมศักดิ์ หงษ์จินดา	
บทที่ 56	การตัดรอยโรคที่ผิวหนังและรอยโรคของชั้นไขมันใต้ผิวหนัง.....	198
	(Excision of Benign Tumor and Cyst of Skin and Subcutaneous Tissue)	
	พ.อ.เสริมศักดิ์ หงษ์จินดา	
บทที่ 57	การกรีดระบายโพรงหนองบริเวณผิวหนัง.....	205
	(Incision and Drainage of Cutaneous Abscess)	
	พ.อ.คณัย มีแก้วกูญชร	
บทที่ 58	การใส่สายสวนหลอดเลือดดำแขนง (Peripheral Intravenous Access).....	209
	พ.อ.คณัย มีแก้วกูญชร	
บทที่ 59	การดูแลผู้ป่วยที่มีทวารใหม่ (ทวารเทียม)(Ostomy Care/Stomal Care).....	212
	ร.ต.หญิง จิราพร แสงแก้วสันติสุข	
บทที่ 60	การเย็บแผล และการตัดไหม (Wound Suture and Suture Removal).....	222
	พ.อ.พงษ์รัตน์ เตชะไตรศักดิ์	
บทที่ 61	การผูกไหม (Knot Tying).....	237
	พ.อ.พงษ์รัตน์ เตชะไตรศักดิ์	
บทที่ 62	การใส่สายสวนปัสสาวะแบบใส่คา (Indwelling Urethral Catheterization).....	255
	พ.ล.วีรดิษณ์ เลิศไพรวัง	
บทที่ 63	การดูแลแผล (Wound Care).....	258
	พ.ท.อัศวเดช อรรถอินทรีย์	
บทที่ 64	การระงับความรู้สึกเฉพาะที่ (Local Infiltration and Digital Nerve Block).....	264
	ร.อ.หญิง วิจิตรา อาสาห์ประภัก	

หัตถการภาควิชาอายุรศาสตร์

บทที่ 65	การให้เลือด (Blood Transfusion).....	271
	พ.อ.ต้นคณัย นำเบญจพล	
บทที่ 66	การเจาะเลือดจากหลอดเลือดแดง (Arterial Puncture).....	273
	พ.อ.ต้นคณัย นำเบญจพล	
บทที่ 67	การใส่สายให้อาหารเข้ากระเพาะอาหาร (Nasogastric Intubation).....	275
	พ.ท.หญิง สิริกานต์ เตชะวณิช	

บทที่ 68	Aerosol Bronchodilator Therapy (Metered-Dose Inhaler).....	277
	พ.ท.ปณิธาน ประดับพงษา	
บทที่ 69	การเจาะน้ำไขสันหลัง (Lumbar Puncture).....	279
	พ.ท.ปานสิริ ไชยรังษฤกษ์	
บทที่ 70	การให้น้ำเกลือ (Intravenous Fluid Infusion).....	281
	พ.ท.หญิง ศิริกานต์ เตชะวณิช	
บทที่ 71	การเคาะปอดเพื่อระบายเสมหะ.....	283
	พ.ท.ประพันธ์ กิจติวรวิทย์กุล	
บทที่ 72	การวัดความดันของหลอดเลือดดำกลาง (Central Venous Pressure; CVP).....	287
	พ.ท.ประพันธ์ กิจติวรวิทย์กุล	

หัตถการภาควิชาเวชศาสตร์ฉุกเฉิน

บทที่ 73	การช่วยชีวิตขั้นสูงในผู้ใหญ่ (Adult Advanced Cardiovascular Life Support).....	293
	พ.ท.ปณิธาน กวางวโรภาส	
บทที่ 74	การดูแลเบื้องต้นสำหรับผู้ป่วยบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ.....	301
	พ.ท.ณัฐ ไกรโรจนานันท์, พ.ท.วันปวีติ ต้นเกษิณี	
ดัชนี	305